

Viikot usvassa Kunnan nuorisotyö kriisitilanteessa

Miten Tuusulan nuorisotoimi selvisi tehtävästään Jokelan koulusurmien jälkeen?
Mitä tapahtui, millaisia ilmiöitä kohdattiin ja mistä saatiin apua?

Sisältö

Johdanto	3
1. Tapahtumat Jokelan koulukeskuksessa 7.11.07	5
2. Jokelan koulusurmien saamasta julkisesta huomiosta	6
3. Tuusulan kunnan ja nuorisopalvelujen kuvaus.....	6
4. Kriisityön vaiheet.....	7
5. Tapahtumien kulku Tuusulan nuorisotoimessa	8
5.1. Akuutti kriisivaihe, 1. viikko 7.11. - 11.11.07.....	9
5.2. Kriisiä seurannut viikko, 2. viikko 12.11.07 - 18.11.07.....	13
5.3. Pyrkimys palata arkeen 19.11.07- 31.5.2008	14
6. Näkökulmia koulusurmien jälkeen tehtyihin muutoksiin nuorisotoimessa.....	16
7. Konsultatiivinen tuki nuorisotyölle kriisitilanteessa.....	18
8. Nuorisotoimessa kohdattuja ja tunnistettuja ilmiöitä	21
9. Yhteenvetoa ja pohdintaa	25
Lähteet.....	29
Liite: Tuusulan nuorisotoimen organisaatiokaavio	30

Kannen kuva:

Näkymä muistelupaikalta lammen rannalta Jokelan koulukeskukselle päin torstai-iltana 8.11.2008.
(Risto Ruokolainen)

JOHDANTO

Koulusurmat Jokelan koulukeskuksessa koskettivat monia ihmisiä ja työyhteisöjä marraskuussa 2007. Yksi läheisesti tilanteessa mukana ollut ja surmien jälkihoitoon aktiivisesti osallistunut organisaatio oli Tuusulan nuorisotoimi, jonka toimipiste oli Jokelan koulukeskuksen naapurina ja jonka nuorista monet olivat olleet Jokelan koulukeskuksen yläasteen tai lukion oppilaita.

Koulukeskuksen tapahtumat koskettivat Tuusulan kunnassa etenkin sivistystoimea. Ampumavälikohtaus tapahtui opetustoimen alaisessa koulukeskuksessa ja osallisena olleista nuorista osa on nuorisotoimen toiminnan piirissä. Tuusulan nuorisotoimi on pieni toimiala, jossa on noin kaksikymmentä työntekijää. Fyysisesti nuorisotoimi toimii hajautuneena Tuusulan suurimmissa taajamissa.

Aluksi raportissa kuvataan mitä Jokelan koulukeskuksessa tapahtui 7.11.2008. Tapahtuman vuoksi pieni Jokelan kylä Tuusulassa oli hetken aikaa median huomion keskipisteenä ympäri maailmaa. Kriisiin liittyvässä työssä ja kriisistä toipumisessa on erilaisia tunnistettavia vaiheita. Nuorisotoimen henkilökunnasta osa oli lähellä tapahtumien keskiötä, osa teki työtään kauempana.

Nuorisopalvelujen toiminnassa välikohtauksen jälkeisten tapahtumien kuvaus on jaettu ajallisesti kolmeen jaksoon. Ensimmäisen jakson muodostaa aika koulusurmapäivästä sitä seuranneeseen sunnuntai-iltaan. Toinen jakso koostuu akuuttia kriisivaihetta seuranneen viikon tapahtumista ja kolmas jakso kolmannelta viikosta eteenpäin aina toukokuun loppuun saakka 2008. Kolmen ensimmäisen viikon tapahtumia on kirjattu tarkemmin ja sen jälkeen asioita käsitellään lähinnä kohdattuina ja tunnistettuina ilmiöinä.

Raportissa tapahtumien kulkua seurataan pääosin Tuusulan nuorisotyön päällikön näkökulmasta, jonka haastattelujen pohjalta tapahtumien kulku ja esille nousseet teemat ja ilmiöt aluksi rakentuivat. Raportin näkökulma painottuu toisaalta esimiestyöhön ja organisaatiossa toteutettujen muutosten tarkasteluun, sekä niihin tekijöihin, jotka vaikuttivat päätöksiin ja toiminnan toteutukseen. Esimiestyön rinnalla kulkee työntekijöiden tarina: mitä nuorisotyöntekijät kohtasivat työssään koulusurmien jälkeen. Kahta edellä mainittua näkökulmaa täydentävät nuorisotoimen tukena olleen konsulttiyrityksen vastaavan konsultin havainnot.

Käsittelen ampumavälikohtauksen jälkeen organisaatiossa tehtyjä muutoksia omassa kappaleessaan. Tämä siksi, että Tuusulan nuorisotoimi oli toiminut pitkään ennen välikohtausta suhteellisen muutoksettomassa tilassa, jolloin muutoksen merkitys ja vaikutukset erityisesti korostuivat. Nuorisotoimi sai tukea työlleen myös konsultoinnin ja työnohjauksen kautta. Vielä olen kirjannut havaittuja teemoja tai ilmiöitä, joilla oli jonkinlainen yhteys koulusurmiin tai ne olivat seurausta koulusurmista.

Raportin viimeisessä kappaleessa pohdin vielä koulusurmien vaikutuksia Tuusulan nuorisotoimessa omasta kirjoittajan näkökulmastani.

Tiedonhankinnan olen tehnyt haastattelemalla nuorisotyön päällikköä, Jokelan Monitoimitalon ”Monarin” vastaavaa nuorisohjaajaa, alueen erityisnuorisotyöntekijää sekä konsultoivan tahon eli Kehityspiikki Oy:n vastaavaa konsulttia. Itse olen ollut mukana raportissa kuvatussa toiminnassa

Kehityspiikin konsulttina 8.11.08 ensitapaamisissa ja työnohjauksessa, sekä yhden purkupajan konsulttina.

Kirjoittamistehtävä ei ole ollut minulle helppo, toisaalta aiheen sisältämän suuren tunnelatauksen vuoksi ja toisaalta luottamuksellisen ja yleisen aineiston erottelemisen osalta. Koetan kuvata asioita ja ilmiöitä raportissa osallisia ja heidän henkilökohtaisesti kokemaansa kunnioittaen.

Konsultin työtä nuorisotoimen tukena voisi kuvata organisaatiossa tapahtuvan korjaavan työn mahdollistajana. ”Korjaava toiminta ei ole vain yksittäinen toimi, vaan sisäinen ajattelu- ja tuntemistapa, joka tuottaa mahdollisuuden muutokseen ja pysyvään uudistumiseen. Korjaaminen on ennen kaikkea henkinen tila, joka kannattelee kasvua ja kehitystä.” (Hyppä, 2006)

Kootessani raporttia lopulliseen muotoonsa elokuussa 2008 pohdin, että nuorisotoimi työyhteisönä on kriisityössään käsittelyvaiheen ja uudelleen suuntautumisen vaiheen välissä. Toimialan yksittäiset työntekijät sen sijaan vaikuttavat olevan osin reaktiovaiheessa, käsittelyvaiheessa tai uudelleen suuntautumisen vaiheessa riippuen siitä, kuinka lähellä koulusurmien jälkihoitoa ja keskiötä he ovat olleet.

Tämä raportti on myös kirjoittajan opinnäytetyö Metanoia-instituutin Organisaatiodynamiikan ja konsultaatiotyön syventävässä koulutusohjelmassa (FINOD).

Helsingissä 25.8.2008

Risto Ruokolainen

I. TAPAHTUMAT JOKELAN KOULUKESKUKSESSA 7.11.07

11.21 Pekka-Eric Auvinen jättää vihanjulistuksensa internetiin löydettäväksi nuorten suosimaan irc-galleriaan.

11.40 Auvinen menee koululle, jossa on meneillään ruokatunti. Mukana hänellä on pistooli, 400 patruunaa ja pullollinen polttonestettä.

11.44 Hätäkeskus saa soiton oppilaalta, joka ilmoittaa ammuskelusta.

11.45 Koulun rehtori kuuluttaa keskusradiossa ja kehottaa oppilaita hakeutumaan luokkiin ja lukitsemaan ovet. Auvinen teloittaa rehtorin pihalle. 20 seuraavan minuutin aikana hän tappaa aulaan ja käytäville seitsemän ihmistä: aikuisopiskelijanaisen, terveydenhoitajan ja viisi lukiolaispoikaa. Yläkerrassa hän yrittää sytyttää polttonestettä tuleen.

11.55 Ensimmäiset poliisipartiot saapuvat paikalle.

12.04 Poliisi havaitsee Auvisen ulkopuolella ja koettaa käskyttää Auvista. Tuloksetta.

12.30 Eräät internetin käyttäjät ovat jo selvittäneet ampujan henkilöllisyyden.

13.30 Karhu-ryhmä tunkeutuu kouluun ja kouluun linnoittautuneita oppilaita ja opettajia evakuoidaan huone kerrallaan.

13.53 Poliisi löytää Auvisen vakavasti loukkaantuneena koulun wc:stä. Auvinen on ampunut itseään päähän.

14.00 Suomen punainen risti avaa kriisiapua antavan puhelinlinjan. Kymmenet tuhannet ovat ehtineet käydä katsomassa Auvisen jättämiä lukuisia videoleikkeitä internetissä.

16.00 Viimeiset oppilaat ovat päässeet ulos koulusta. Poliisi jää tutkimaan koulua. Hylsyjä löytyy 76.

18.00 Poliisi ja Tuusulan kunta pitävät tiedotustilaisuuden Tuusulan kunnantalolla.

18.30 Hallitus pitää tiedotustilaisuuden. Pääministeri sanoo, että tapahtuma on jättänyt syvän viillon suomalaisten turvallisuudentunteeseen.

22.15 Auvinen menehtyy tajuihinsa tulematta Töölön sairaalassa. Osa ajoista on arvioita. (Suomen Kuvalehti 46, 16.11.07)

2. JOKELAN KOULUSURMIEN SAAMASTA JULKISESTA HUOMIOSTA

Ampumavälikohtaus oli ykkösaihe mediassa paitsi kotimaassa, myös muualla Euroopassa. Amerikkalainen CNN raportoi tapauksesta tapahtumapäivänä pääuutislähetysensä aluksi. Kotimaassa aihetta käsiteltiin laajasti lehdistössä ja radiossa ja TV:n ajankohtaislähetyksissä vielä viikkoja tapahtuman jälkeen.

Paradoksaalisesti nuorisotoimen henkilökunta ei kokenut olevansa eikä halunnut olla maailman huomion keskipisteenä. Omasta näkökulmastaan he koettivat vain hoitaa työtään, surra tuttuja menetettyjä nuoria ja auttaa niitä nuoria, jotka hakeutuivat nuorisotiloille. *”Yksi tämän ilmiön keskeinen juttu oli, että he (työntekijät) eivät ymmärtäneet olevansa maailman huomion keskiössä. Yleinen toive oli, että jättäisivät nyt meidät rauhaan, mutta he eivät voineet valita rauhassa olemista enää.”* (vastaava konsultti)

Koulusurmien jälkeen useille kouluille Suomessa tuli uhkausviestejä, joissa viitattiin Jokelan koulukeskuksen tapahtumiin ja uhattiin toteuttaa vastaava teko jossain muodossa. Uhkaukset olivat katteettomia, mutta saivat aikaan mm. koulujen evakuoiteja ja lisäsivät Jokelan tapahtumien aikaansaamaa ahdistusta koulumaailmassa. Opettaja-lehti uutisoi 15.2.08 ilmestyneessä numerossaan, että uhkauksia oli tullut tammikuun loppuun mennessä 70 kaikkiaan 40 kunnassa ja 64 koulussa tai oppilaitoksessa. Selityksenä ilmiölle on esitetty, että pieni osa nuorista samastui enemmän koulusurmien tekijään kuin sen uhrina olleisiin nuoriin.

Suomessa on tapahtunut muutamia ulkoisia katastrofeja viimeisen 20 vuoden aikana. Tällaisia katastrofeja ovat olleet matkustajalaiva Estonian uppoaminen vuonna 1994, Myyrmannin räjähdys 2002, Konginkankaan bussionnettomuus 2004 ja Kaakkois-Aasian luonnononnettomuus (tsunami) 2004 ja nyt Jokelan koulusurmat 2007.

3. TUUSULAN KUNNAN JA NUORISOPALVELUJEN KUVAUS

Tuusulan kunta on perustettu vuonna 1643. Kunta sijaitsee keskisellä Uudellamaalla Tuusulajärven rannalla ja sen pinta-ala on n. 225 m². Asukkaita Tuusulassa on v. 2008 liki 36.000. Tuusulassa on kolme omaleimaista keskusta ja niitä ympäröi maaseutu. Tuusulanjärven tuntumassa olevan pääkeskuksen Hyrylän väkiluku on n. 19.500, Jokelassa asuu 5.300 henkeä ja Kellokoskella 4.300 ja maaseutualueilla 4.400 henkeä.

Tuusulan nuorisopalvelut järjestävät toimintaa nuorille viidellä nuorisotilalla. Nuorisotilat ovat Mesta, Lahela, Riihikallio, Kellokoski ja Jokela. Nuorisopalvelut kuuluvat hallinnollisesti sivistystoimen hallinnonalaan ja niitä johtaa nuorisotyön päällikkö. Nuorisotoimessa oli henkilökuntaa ennen koulusurmia n. 20, jotka olivat ammattinimikkeiltään nuorisotyöntekijöitä tai erityisnuorisotyöntekijöitä. Marraskuun tapahtumien jälkeen palkattiin opetusministeriön määrärahalta 5 työntekijää määräaikaiseen työsuhteeseen, nykytiedon mukaan vuoden 2008 loppuun saakka.

Yksi nuorisopalvelujen toimipiste sijaitsee Jokelan monitoimitalossa, Jokelan koulukeskuksen naapurissa. Jokelan monitoimitalon nuorisotila, myöh. ”Monari” toimii rinnakkain kirjaston ja kansalaisopiston kanssa osittain yhteisissä tiloissa.

4. KRIISITYÖN VAIHEET

Miten koulusurmien tapainen kriisi voi vaikuttaa työntekijöihin ja auttajiin? Millaisia vaiheita kriisin käsittelyssä käydään henkilökohtaisella tasolla ja myös yhteisöllisesti läpi? Seuraavassa on kuvaus traumaattisen kriisin vaiheista sekä traumaattisen stressin ja myötätuntopuupumisen vaikutuksista. Pidemmällä aikavälillä auttajat voivat altistua sijaistraumatisoitumiselle.

Traumaattisen kriisin vaiheet

1. *Sokkivaihe* saattaa kestää muutamasta tunnista muutamaan vuorokauteen. Tällöin ihminen ei kykene käsittämään tapahtunutta, hän voi jopa kieltää sen. Ihminen voi käyttäytyä poikkeavasti tai tilanteeseen sopimattomasti, esimerkiksi kylmän rauhallisesti tai raivoisasti, sekavasti. Hän ei ehkä jälkepäin muista tapahtumia tai annettuja ohjeita.

2. *Reaktiovaihe* voi olla muutaman viikon tai kuukauden mittainen. Ihminen yrittää saada käsitystä tapahtuneesta: miksi ja miten kaikki tapahtui. Henkiset puolustuskeinot alkavat toimia paremmin ja tapahtuman kieltäminen vähenee. Tässä vaiheessa voi ilmetä erilaisia ruumiillisia oireita, ahdistuneisuutta, masennusoireita, univaikeuksia, vihamielisyyttä (mm. toisten syyttämistä), tunteiden peittämistä tai näennäistä tilanteen hallintaa.

3. *Käsittelyvaihe* kestää muutamista kuukausista vuoteen. Tällöin tapahtunut hyväksytään, siihen ja menneeseen elämäntilanteeseen keskittyminen vähenee ja oireet ja tuntemukset vähenevät. Toipumisen edetessä psyykkiset ja fyysiset oireet poistuvat ja mieliala kohenee.

Mikäli ihminen ei saa trauman käsittelyyn tarvitsemaansa tukea, seurauksena voi olla ns. posttraumaattinen stressihäiriö, joka heikentää toimintakykyä ja elämisen laatua. Se voi ilmetä mm. unettomuutena, painajaisunina, masennuksena, psykosomaattisina oireina, oppimisvaikeuksina, jopa työkyvyttömyytenä. Tällöin tarvitaan ammattiauttajan apua.

4. *Uudelleen suuntautumisen vaiheessa* tapahtuu lopullinen toipuminen. Ihminen on kyennyt käsittelemään tapahtuneen siten, että se ei enää rajoita elämää. Kukaan ei ole kriisin jälkeen ennallaan, mutta parhaassa tapauksessa ihminen on vahvempi ja paremmin valmistautunut kohtaamaan vastoinkäymisiä.
(Marie Rautava, 2005)

Traumaattinen stressi ja myötätuntopuupumus

Traumaattinen stressi eli kriittisen tilanteen stressi määritellään stressireaktioksi, jonka aiheuttaa ihmisen altistuminen järkyttävälle tapahtumalle. Auttajista traumaattiselle stressille altistuvat

primaaristi onnettomuustilanteissa työskentelevät eli sairaankuljetushenkilöstö, palomiehet ja poliisit sekä lääkärit ja hoitohenkilöstö.

Sekundaarisesti traumaattiselle stressille altistuvat ns. toisen vaiheen auttajat eli kriisiryhmien työntekijät, sosiaalityöntekijät ja mielenterveystyöntekijät, jotka auttavat ja hoitavat uhreja onnettomuuden jälkeen. Traumaattiselle stressille altistuvat monet muutkin ammatti-ihmiset, kuten toimittajat ja kuvaajat, oikeudenkäyntihenkilöstö, sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten työntekijät, vastaanottokeskusten työntekijät jne.

Traumaattinen stressi voi aiheuttaa paitsi stressireaktioita lyhyellä aikavälillä myös muita kielteisiä ilmiöitä, kuten työsuoritusten huononemista, persoonallisuuden muuttumista, ahdistuneisuutta, riitaisuutta, surureaktioita, masentuneisuutta ja itsetuhoisia ajatuksia. Se voi näkyä myös työntekijöiden suurena vaihtuvuutena.

Auttajat voivat traumatisoitua myös empatiakykynsä vuoksi. "Välittämisen hinta" eli *myötätuntostressi* ja *myötätuntuupumus* on luonnollinen seuraus, käyttäytyminen ja tunnetila, joka johtuu tietoon tulleesta traumaattisesta tapahtumasta ja sen yksityiskohdista ja jonka kokija on ollut itselle läheinen (rakastettu, ystävä, potilas, asiakas). Kyseessä on stressi, joka seuraa kärsivän ihmisen auttamisesta tai auttamisen halusta.

Sijaistraumatisoituminen Sijaistraumatisoitumista syntyy erityisesti pitkissä työntekijä-, asiakas- ja potilassuhteissa, kuten psykoterapeuttien työssä. Se voi vaikuttaa työntekijään laajasti ja syvästi muuttamalla kielteisesti hänen minäänsä. Viitekehys voi muuttua (identiteetti, maailmankäsitys ja henkisyys/hengellisyys). Sijaistraumatisoituminen voi myös heikentää yksilön tunteiden kestokykyä, minuuden tunteen säilyttämiskykyä ja kykyä säilyttää sisäinen yhteys toisiin. Se voi häiritä keskeisiä tarpeita ja uskomuksia itsestä ja toisista ja vaikuttaa sitä kautta ihmisten välisiin suhteisiin. Se voi heikentää egoresursseja ja muuttaa sensorisen muistin toimintaa.

Traumaattisia tapahtumia kokeneiden ihmisten auttaminen ja tukeminen on vaikeaa, raskasta ja usein ahdistavaa työtä. Traumatisoituneen, etenkin väkivallan uhrin kohtaaminen, kriisiauttaminen ja hoitaminen aiheuttavat väistämättömiä vaikutuksia myös työntekijöissä. He ovat aina sijaistraumatisoitumisen vaaravyöhykkeessä ja työtilanteiden pitkittyessä myös useat sijaistraumatisoituvat ja uupuvat työssään. Edellä mainitut asiat voivat lisätä somaattista sairastamista. (Traumaterrapiakeskuksen nettisivut 2008)

5. TAPAHTUMIEN KULKU TUUSULAN NUORISOTOIMESSA

Ajallisesti tapahtumien kulussa voidaan erottaa kolme jaksoa, joista ensimmäinen oli akuutti kriisivaihe. Akuutti kriisivaihe kesti koulusurmapäivästä 7.11.07 eli keskiviikko-iltapäivästä sunnuntai-iltaan 11.11.07. Jokelan Monitoimitalo ”Monari” oli avoinna ympäri vuorokauden torstai-aamusta sunnuntai-iltaan. Akuutin kriisivaiheen ajan toimi myös kriisiorganisaatio.

Toinen ajanjakso oli kriisivaihetta seurannut viikko 12.11.07 - 18.11.07. Kriisivaihetta seuranneella viikolla koetettiin sopeutua tilanteeseen, jatkaa työtä nuorten tukena sekä suunnitella tulevaa mm. lisäresurssien hankintaa muuttuneessa tilanteessa.

Kolmas jakso alkoi maanantaina 19.11.07 ja se päättyi toukokuun lopussa. Kolmannella jaksolla koetettiin palata arkeen siinä määrin kun se muuttuneessa toimintaympäristössä oli mahdollista. Tämä sopeutumisvaihe jatkui aina toukokuun loppuun saakka. Nuorisotoimen konsultaatiosopimus oli voimassa toukokuun loppuun saakka.

5.1. Akuutti kriisivaihe, 1. viikko 7.11. - 11.11.07

Keskiviikko

Ampumavälikohtaus tapahtui keskiviikkona 7.11.08 puolipäivän ja iltapäivän aikaan.

Jokelan Monitoimitalo eli ”Monari”, jossa toimii yksi Tuusulan nuorisotoimen toimipiste, sijaitsee Jokelan koulukeskuksen vieressä. Välikohtauksen aikana alue eristettiin ja työntekijät eivät päässeet työpaikalleen eivätkä sieltä pois iltapäivän tuntien aikana. Tieto ampumavälikohtauksesta tuli sivustoyhdistyksen johtajan kautta nuorisotyön päällikölle iltapäivällä tapahtumien ollessa vielä päällä koulukeskuksessa.

”Monarin” vastaava ohjaaja ja alueen erityisnuorisotyöntekijä eivät päässeet työpaikalleen iltapäivällä työvuoron alkaessa. Osa henkilökunnasta mm. erityisnuorisotyöntekijät hakeutui Jokelan kirkolle perustettuun kriisikeskukseen keskiviikkoiltapäivänä. Yhteyttä koetettiin pitää yllä matkapuhelinten välityksellä. Tilannetta vaikeutti matkapuhelinten toimimattomuus Jokelan alueella matkapuhelinverkon suuren kuormituksen vuoksi.

Illansuussa, tilanteen lauettua koululla, henkilökunta pääsi työpaikalleen ja myös nuoria alkoi valua paikalle. ”*Samalla selvisi, että tosi rakkaita kerholaisia meni siinä...*”
Illansuussa tunnelma ”Monarilla” oli kaoottinen. Seurattiin televisiota ja tietoja otettiin vastaan hysteerisesti itkien. ”*Jonkinlainen shokkitila oli päällä.*” (vastaava nuorisohjaaja)

Kuntaan perustettiin kriisi-organisaatio iltapäivän tuntien aikana ja fyysisesti se sijoittui Jokelan kirkolle, jonne on matkaa noin kilometri Monitoimitalolta. Jokelan kirkko oli Jokelan koulukeskuksen oppilaiden ja opettajien evakuoitopaikka iltapäivällä. Jokelan kirkolle oli keskitetty tapahtuman virallinen kriisi- ja jälkihoito lähipäivinä. Keskiviikkona se oli täynnä oppilaita, heidän vanhempiaan, omaisia ja muita jokelalaisia, joita tapahtuma kosketti.

”Monarista” tuli käytännössä toinen, epävirallinen kriisikeskus. Illansuussa nuoret alkoivat valua kirkolla olleesta kriisikeskuksesta ”Monarille”. Illan aikana nuoret vaelsivat näiden kahden keskuksen välillä. Kirkon keskuksesta tuli enemmän omaisten paikka ja nuoret hakeutuivat enemmän Monarille.

”*Kyllä nuoret otti tämän paikan kriisikeskukseksi*” (erityisnuorisotyöntekijä)

Nuorisotoimen hallinnossa seurattiin tiedotusvälineiden, lähinnä radion ja tv:n välittämää tilannekuvaa ja koetettiin hahmottaa mistä on kysymys. Kunnan oma tiedottaja lähetti tiedotteita tilanteen edetessä sähköpostilla. Kunnassa järjestettiin tiedotustilaisuus klo 18.00 kunnan valtuustosalissa ja siinä yhteydessä selvisi mitä oli tapahtunut ja montako ihmistä oli menehtynyt.

Nuorisotoimesta tilaisuuteen osallistui nuorisotyön päällikkö. Monitoimitalon henkilökuntaan oltiin yhteydessä puhelimitse.

”Monari” oli avoinna kuten keskiviikkoisin yleensä ja sulki ovensa klo 22.00. Monarilla kävi työntekijöiden mukaan keskiviikkoillan aikana satoja nuoria. Erityisnuorisotyöntekijä jäi vielä paikalle pihalle nuorten tueksi, kun tila klo 22 suljettiin.

”Lohduttamista oli se alkuaika, sylin tarjoamista ja kuuntelemista. Ekana iltana meni viisi pakettia nenäliinoja. Se oli itselle joku, että aina haettiin vaan lisää nenäliinoja. Että oli jotain mitä antaa, kun oli tunne, ettei voi oikein mitään antaa. Jotenkin tuntui, että se niille (nuorille) riittikin, että kuunteli ja halasi ja oli läsnä ja antoi nenäliinan.” (vastaava nuoriso-ohjaaja ja erityisnuorisotyöntekijä)

Kunnan johtoryhmä johti koko toimintaa kunnassa ja lisäksi nimettiin kriisityön johtoryhmä, joka kokoontui päivittäin Pertun koululla Jokelan kirkon vieressä ja jonka tehtävänä koordinoida kriisitilanteen hoitoon liittyviä asioita. Ryhmää johti Anna Cantell-Forsblom Vantaalta ja siinä oli jäseniä kunnan eri hallintokunnista, mm. sivistys-, terveys-, nuoriso- ja sosiaalitoimesta, seurakunnan diakoniatyöstä ja SPR:stä. Nuorisotoimesta ryhmään osallistui nuorisotyön päällikkö, joka toi ryhmään nuorisotoimessa havaitut asiat ja ilmiöt ja välitti ryhmästä nuorisotoimeen muiden toimialojen tilanteet.

Torstai

Yöllä ei juuri nukuttu. Tapahtumat valvottivat. Nuoret soittelivat läpi yön erityisnuorisotyöntekijälle.

Aamulla nuorisotyön päällikkö oli puhelimitse yhteydessä Suomen Nuorisoyhteistyö -Allianssin kehittämispäällikön kanssa. Puhelun aikana käsiteltiin Tuusulan nuorisotoimen mahdollista tuen tarvetta kriisitilanteessa ja tuen saamisen mahdollisuuksia. Myös kunnanjohtajalta tuli tieto, että tukea oli mahdollisuus saada. Nuorisotyön päällikkö meni Jokelaan monitoimitalolle aamulla. Vastassa on lukuisten toimittajien joukko sekä työvuorossa oleva henkilökunta sekä lukuisa joukko nuoria.

Toimittajia oli monitoimitalolla sekä koulukeskusta ympäröivän lammen rannalla sekä kriisikeskuksen ulkopuolella. Liikuttaessa ”Monarilta” kriisikeskukseen tuli useita haastattelupyynnöitä nuorisotyön päällikölle ja henkilökunnalle. Joitakin haastatteluja annettiin, osa pyynnöistä torjuttiin. Nuorisotyön päällikkö ja henkilöstö eivät välttämättä muista, mitä haastatteluissa puhuttiin. Uudet tilanteet seurasivat toistaan. Oli vaikea hahmottaa missä mennään, mitä tulisi tehdä ja missä järjestyksessä.

Allianssin kehittämispäällikön ja nuorisotyön päällikön kanssa neuvoteltiin puhelimitse mahdollisista nuorisotoimen tukitoimista. Alussa vallitsi neuvottomuus ja epätietoisuus, mitä apu voisi konkreettisesti olla. Neuvottelujen tuloksena todettiin, että tarvittiin tukea oman henkilöstön jaksamisen tueksi sekä lisää henkilökuntaa monitoimitalolle tekemään työtä kasvavan nuorten joukon kanssa.

Iltapäivällä päätettiin pitää ”Monari” avoinna ympäri vuorokauden vapaaehtoisten nuorisotyöntekijöiden tuella. Allianssin toiminnanjohtaja esitti avunpyynnön naapurikunnille ja vapaaehtoisia nuorisotyöntekijöitä alkoi ilmoittautua. Vapaaehtoisia työntekijöitä tuli Vantaalta,

Espoosta, Helsingistä, Keravalta ja Nurmijärveltä. Tuusulan muut nuorisotalot päätettiin pitää avoimina niiden oman henkilöstön voimin.

Kehittämispäällikkö otti yhteyttä Kehityspiikin vastaavaan konsulttiin ja tiedusteli kriisikonsultoinnin ja työnohjauksen mahdollisuutta kunnan nuorisotoimen johdolle ja henkilöstölle. Kehityspiikillä oli kyseisenä torstaina kuukausittainen konsulttien kokous, joten pyyntö saatettiin käsitellä heti ja kolme työnohjaaja-konsulttia lähti Jokelaan iltapäivällä klo 14.30. ”Monarin” omalle henkilökunnalle järjestettiin klo 16 - 17 ensimmäinen työnohjausistunto, jossa käsiteltiin tapahtunutta ja pohdittiin tuen tarvetta jatkossa. Nuorisotyön päälliköllä oli ensimmäinen henkilökohtainen työnohjaus samana iltana.

Nuorisotyön päällikön, henkilöstön edustajien ja konsulttien neuvottelussa illalla luotiin työvuoro- ja työnohjausrakenne. Työ organisoitiin kahdeksan tunnin työvuoroiksi ja ”Monarin” omaa väkeä koettiin jaksottaa jokaiseen työvuoroon ainakin yksi. Jokaisen kahdeksan tunnin työvuoron jälkeen ympäri vuorokauden oli tunnin mittainen työnohjauksellinen mahdollisuus käsitellä asioita ja ilmiöitä, joita vuoron aikana kohdattiin. Työnohjuksia nimitettiin purkupaikoiksi.

Perjantai

”Monarilla” oli yöpynyt torstain ja perjantain välisenä yönä n. 30 nuorta. Henkilökuntaa oli ollut paikalla viisi. Yö oli jonkin verran levoton ja nuoret olivat kapinoineet työvuorossa olleita aikuisia kohtaan. Nuoret haastoivat aikuisia toteamalla, että ”Monari” oli auki nyt heitä varten ja että he saivat itse määritellä mitä yön aikana tekivät. Nuoret eivät olleet paljoa nukkuneet ja olivat väsyneitä. Aamulla purkupaikassa ja sen jälkeen henkilökunta teki päätöksen patistaa nuoret kotiin, suihkuun ja tapaamaan perheitään.

”Monarilla” yöpyneiden nuorten suhteet kärjistyivät myös omia vanhempiaan kohtaan perjantaina. Vanhemmat olivat keskiviikkona odottaneet kukin tietoa, onko oma lapsi selvinnyt koululta hengissä. Heidän oli vaikea ymmärtää, että nuoret eivät halunneet tulla kotiin, vaan hakivat turvaa ja seuraa vertaisryhmästä. Vanhemmat kokivat olevansa pulassa nuorensa kanssa, jotka haistattelivat ja saattoivat käyttäytyä aggressiivisesti.

”Siellä tapahtui sellainen ryhmäilmiö, jossa nuoriso sai mahdollisuuden irrottautua vanhemmistaan. Tapahtui julkisia vanhempien nolauksia, kun vanhemmat tuli hakemaan lapsiaan pois sieltä. Yksi tarina, joka minulle jäi erityisesti mieleen, oli tyttö, joka istui tuolissaan ja hänen äitinsä tai isänsä tuli häntä hakemaan. Hän sanoi, että hän ei voi lähteä kotiin vaan hän tarvitsee näitä kavereitaan ja oli hysteerinen ja äidin taivuttelusta huolimatta hän ei lähtenyt. Mä tarviin tukee, hän ilmaisi asian hyvin tunteikkaasti. Kun vanhemmat olivat lähteneet, hän pönkäksi ylös tuolistaan ja sanoi, että mitäs mennään pelaamaan. Siinä oli sellainen numero joka esitettiin vanhemmille, että saatiin jäädä sinne.” (vastaava konsultti)

Mitä tukea Tuusulan nuorisotoimeen tarvittaisiin kriisivaiheen jälkeen, jotta nuorisotoimen tehtävästä selvittäisiin myös jatkossa? Yhteistyössä Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssin kehittämispäällikön kanssa päätettiin laatia määräraahakemus sosiaali- ja terveysministeriölle määrääikaisten nuorisotyöntekijöiden palkkaamiseen lähinnä Jokelan alueelle. Opetusministeriön edustaja, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssin pääsihteeri ja kehittämispäällikkö ja Nuorten keskuksen pääsihteeri vierailivat perjantaina ”Monarilla”.

Henkilökunta ja tilapäistyöntekijät tekivät työtä ”Monarilla” edelleen ympäri vuorokauden kahdeksan tunnin työvuoroissa. Purkupaikat olivat kunkin työvuoron jälkeen. Illaksi odotettiin

satoja jopa pari tuhatta nuorta kokoontumaan lammen rannalle. Tieto perustui tekstiviestinä liikkuneeseen huhuun. Perjantai-illan miehitystä vahvistettiin pyytämällä paikalle kriisityöntekijöitä, lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä sekä vapaaehtoisia katutyöntekijöitä lähikunnista, sekä saapasryhmä Vantaalta.

Ilta oli kuitenkin rauhallinen, nuorten laajamittainen kokoontuminen ei toteutunut. ”Monarilla” oli kuitenkin 200-300 kävijää illan ja alkuyön aikana. Koko yön paikalla oli vain muutama nuori, joiden vanhempien kanssa oli asiasta sovittu.

Yöksi oli jälleen jäämässä noin 30 nuorta. Osa heistä ei ollut käynyt keskiviikon tapahtumien jälkeen kotona eikä peseytymässä. He olivat väsyneitä valvomisesta. Nuorten vanhemmille soitettiin ja kehoitettiin hakemaan nuoret kotiin. Nuorten kotiin lähettäminen oli erityisnuorisotyöntekijän mukaan ”tunteikas” tilanne. Itkeviä nuoria saatettiin kädestä pitäen ulos ja mm. erityisnuorisotyöntekijää heitettiin tuolilla.

Kunnan johto oli lähettänyt Jokelassa asuville perheille radion kautta tiedotteen, jossa kehoitettiin nuoria viettämään viikonloppua kotonaan perheen parissa.

Lauantai-sunnuntai

Ympäri vuorokautinen toiminta jatkui ”Monarilla” sunnuntai-iltaan saakka. Jokaisessa työvuorossa oli vähintään viisi ihmistä töissä. Lauantai-iltapäivällä oli ”Monarilla” vapaaehtoisia koulupsykologeja antamassa keskusteluapua sitä tarvitseville. He olivat tarjoutuneet itse vapaaehtoistyövoimaksi. Vierailuvia nuorisotyöntekijöitä oli töissä sunnuntai-iltaan saakka.

Tuusulan muut nuorisotoimen toimipisteet olivat avoinna normaalisti. Lauantaina nuoria ”Monarilla” oli huomattavasti perjantaita vähemmän, ehkä hieman yli sata. Yöksi ei lauantain ja sunnuntain välillä enää jäänyt yhtään nuorta. Nuorisotyön päällikkö oli ”Monarilla” öitä lukuunottamatta torstaiaamusta sunnuntai-iltaan. *”En ajatellut järkevästi. Halusin olla paikan päällä ottamassa vastaan uusia työntekijöitä, että on myös johtavia ihmisiä paikalla, jotka ovat kiinnostuneita. Oli paljon kysymyksiä. Tuntui tärkeältä olla paikan päällä. Se oli myös oman mielen hoitoa ja työstöä. Sukkuloin kriisikeskuksella ja kokouksissa.”* (nuorisotyön päällikkö)

Sunnuntai-iltana klo 18 pidettiin muistotilaisuus Jokelan kirkolla. Monarin ympärivuorokautinen päivystys lakkasi sekä kriisiorganisaatio lopetti toimintansa sunnuntai-iltana. Sunnuntai-iltana nuorisotyön päällikkö, Allianssin kehittämispäällikkö ja vastaava konsultti pitivät suunnittelukokouksen seuraavia viikkoja silmällä pitäen.

”Yksi mielikuva tuolta viikolta. Työvuoro oli päättynyt klo 12 yöllä ja sen jälkeen oli tunnin purkupaikka ja olin ajamassa kahden aikaan kotiin Jokelasta. Satoi räntää paksuja hiutaleita ja tuntui, etten pysy hereillä. Soitin miehelleni ja puhuimme puhelimessa koko matkan ajan, etten olisi nukkunut rattiin. Seuraavana aamuna olin tulossa kahdeksaksi töihin eli ehdin olla kotona vain neljä tuntia. Me erkat tehtiin joka toinen työvuoro, kahdeksan tuntia töitä, kahdeksan lepoa. Lidlin kassalla olisi ollut helpompaa.”
(erityisnuorisotyöntekijä)

5.2. Kriisiä seurannut viikko, 2. viikko 12.11.07 - 18.11.07

Seuraava viikko maanantai-perjantai 12.- 16.11.07

Toinen viikko alkoi johdon osalta talousselvityksen teolla – mitä maksaisi viiden työntekijän palkkaaminen nuorisotoimeen? Selvityksen pohjalta ja Allianssin avustuksella laadittiin avustushakemus opetusministeriölle työntekijöiden palkkaamisesta toukokuun loppuun saakka.

Opetusministeriössä tehtiin päätös viiden ylimääräisen nuorisotyöntekijän palkkakustannusten myöntämisestä aluksi toukokuun loppuun saakka 2008. Nuorisotyön päälliköllä oli edessään nopea rekrytointiprosessi. Rekrytointiprosessin tukena oli konsultti, joka avusti haku- ja haastatteluprosessin eri vaiheissa.

”Monarilla” henkilöstö teki työtään nuorten parissa. Kriisiä seurannut viikko oli edelleen täynnä surutyötä. Oppilaat olivat olleet sijoitettuna tilapäisiin opetustiloihin noin viikon ajaksi, jolloin koulukeskuksen vaurioita korjattiin. Koulun avatessa jälleen ovensa viikon lopulla nuoret tulivat ”Monarille” ja lähtivät sieltä kouluun. Heitä pelotti mennä takaisin koululle. *”Me lähdettiin sitten mukaan koululle ja saatettiin nuoret luokkiin saakka. Koulukeskukseen paluu oli sellainen kulminaatiopiste, että sen jälkeen alkoi paluu arkeen.”* (vastaava nuorisotyöntekijä)

Tuusulan nuorisotoimen vakinaiselle henkilöstölle järjestettiin tiistaina aamupäivällä Tuusulan kunnantalolla purkutilaisuus, jossa käsiteltiin tapahtunutta sekä ”Monarin” että muiden toimintayksiköiden näkökulmasta. Tilaisuudessa oli mahdollisuus puhua kaikesta tapahtumaan liittyvästä.

Neuvottelun aikana saatiin tieto, että ministeriölle laadittu määräraahakemus oli hyväksytty esitetyssä muodossa ja rahoitusta saataisiin 125 000€. Tiistai-iltana nuorisotyöpäällikkö laati vielä rekrytointi-ilmoituksen, joka laitettiin esille Tuusulan kunnan ja työvoimahallinnon nettisivuille. Ilmoituksella haettiin kunnan nuorisotoimeen kahta erityisnuorisotyöntekijää ja kolmea nuorisotyöntekijää. Hakuaikaa oli tiistai-ilta ja keskiviikko.

Keskiviikkona vastaanotettiin hakemuksia ja vastattiin paikkoja koskeneisiin kysymyksiin. Hakemusten käsittelyssä päällikköä avusti konsultti. Hakemuksia vastaanotettiin kaikkiaan n. 30, joista valittiin kuusi henkilöä työpaikka-haastatteluun. Hakijoita oli monenlaisia. Joitakin hakijoita kiinnostivat erityisesti kriisin tapahtumat ja sen jälkihoito. Kaikkein innokkaimmat karsittiin ensimmäisenä listalta.

Torstaina otettiin yhteyttä haastateltaviin ja heille ilmoitettiin haastattelun aika ja paikka. Haastattelu-aikoja ja paikkoja ei haluttu laittaa näkyviin hakemuksiin liittyviin dokumentteihin, jotta media ei olisi paikalla tilannetta mutkistuttamassa. Nuorisotyön päällikkö ja häntä avustanut konsultti haastattelivat 5-6 hakijaa. Haastatteluprosessiin kuului ryhmäkeskustelu ja yksilöhaastattelu. Tällä ensimmäisellä haastattelukierroksella löytyi 4 työntekijää. Viides työntekijä palkattiin toisen haun lopuksi. Nuorisotoimen henkilöstö suhtautui nopeaan rekrytointiin ja lisähenkilökunnan palkkaukseen kaksijakoisesti. Noin puolet suhtautui asiaan myönteisesti, puolet varauksellisesti.

Toisen viikon perjantaina pidettiin Tuusulan kunnan toimialojen esimiehille tiedotustilaisuus, jossa kerrottiin mitä oli tapahtunut ja että kuntaan oli palkattu kolme jälkihoidon koordinaattoria. Palkatut henkilöt olivat kokeneita jälkihoidon työntekijöitä ja he olivat osallistuneet aiemmin mm.

Konginkankaan bussionnettomuuden, Myyrmannin räjähdysten ja Aasian luonnonkatastrofin jälkihoitoon.

Perjantai-illaksi oli aiemmin sovittu pidettäväksi nuorisotoimen pikkujoulu yhdellä Tuusulan nuorisotilalla. Pikkujoulua ei tilanteessa pidetty, vaan Tuusulan nuorisotoimen työntekijöitä kokoontui vapaamuotoiseen iltatilaisuuteen syömään ja tapaamaan toisiaan Allianssi-talolle Helsinkiin. Tilaisuuteen osallistui noin puolet henkilöstöstä. Illassa ei ollut pikkujoulufiilistä. Illan merkitys oli tärkeä niille jotka oli mukana, pieni irtiotto tilanteesta.

”Viikko oli kaaosviikko mulle. Jo edellisen viikonlopun aikana oli sellainen tärinä päällä, kauhea ylilataus ehkä. Ei pystynyt olemaan paikallaan yhtään, edes seisomaan paikallaan. Piti kävellä ees taas ja puhelinta rassata ja muuta sellaista, pakkoliikkeitä jo suurin piirtein. Siinä vaiheessa kun lähestyttiin toisen viikon loppua, niin mulle tuli sellainen kauhu päälle, että miten tuosta tulevasta viikonlopusta selvitään, kun minulla ei ole töitä. Oli niin kova vauhti, että oli vaikea saada sitä juna sitten pysähtymään. Kyllä se sitten perheen parissa kun oltiin sitten laukes... Kyllä siitä kuitenkin hengissä selvitettiin.” (Nuorisotyön päällikkö)

5.3. Pyrkimys palata arkeen 19.11.07- 31.5.2008

Pikarekrytoinnilla palkatuista nuoriso- ja erityisnuorisotyöntekijöistä neljä aloitti toimintansa viikon aikana. Viimeinen lisätyöntekijä aloitti tehtävässään vuoden 2008 alussa. Kaksi nuorisotyöntekijää sijoitettiin Jokelan Monitoimitalolle nuorisotyöntekijän tehtäviin. Erityisnuorisotyöntekijät sijoitettiin siten, että yhden työpanos kohdentuu Jokelan alueelle, osin koululle ja osin nuorisotalolle ja etsivään työhön. Toisen työpanos suunnattiin Kellokosken alueelle ja kolmannen eteläiseen Tuusulaan.

Lisäresurssin avulla on voitu pitää Jokelan nuorisotalo avoinna jokaisena arki-iltana klo 21 saakka ja perjantaisin ja lauantaisin klo 23 saakka. Avun tavoitteena oli nuorisotyön tehostaminen Tuusulassa. Nopealla aikataululla oli nuorisopalveluihin palkattu 25 % lisää henkilökuntaa. Jokelassa toimi vuoden 2007 lopulta alkaen 2 erityisnuorisotyöntekijää, joiden työn kohteena olivat nuorten pienryhmät, yksilötyö ja työskentely perheiden kanssa.

Kuinka työntekijät pääsivät sisään organisaatioon ja miten he löysivät työnsä? Aloitustilanne oli sekava. Kaksi nuorisotyöntekijää aloitti ”Monarilla”. Kaksi erityisnuorisotyöntekijää tuli töihin, mutta heille ei ollut työtilaa aluksi, eikä myöskään toimenkuvaa. Loppusyksyn aikana työ jäsentyi niin että toisen työpanos kohdistui Jokelan koulukeskukseen ja toisen työpanos Kellokoskelle. Tehostetun nuorisotyön yhtenä tehtävänä oli tunnistaa apua tarvitsevat nuoret. Erityisnuorisotyöntekijät toimivat yhtenä osana muiden joukossa laajan auttajaverkoston osana.

Kriisin jälkihoidossa puhuttiin aalloista, jotka seuraavat toisiaan määräjain. Aallot menevät kolmen kuukauden sykleissä. Kolmen kuukauden aallon jälkeen oli tunnistettavissa ketkä selviävät omin avuin ja ketkä tarvitsevat toipumisessaan ulkopuolisen auttajan tukea. Ensimmäinen aalto oli välittömästi tapauksen jälkeen, toinen helmikuun lopussa ja kolmas toukokuun lopussa.

Kolmannella viikolla oli kaksi työntekijöille tarkoitettua tilaisuutta, joissa käsiteltiin vielä tapahtunutta ja sen vaikutuksia nuorisotoimelle. Tiistaina oli puolen päivän pituinen Jokelan alueen työntekijöille ja uusille työntekijöille tilaisuus, jossa oli myös sivistystoimen johtaja läsnä. Torstaina pidettiin Tuusulan koko nuorisotoimen henkilöstölle tarkoitettu tilaisuus Krapihovilla, jossa käsiteltiin vielä tapahtunutta, esiteltiin uudet työntekijät ja pohdittiin tulevaisuutta. *”Päästiin sillä lailla koko porukalla liikkeelle, kaikki sai tiedon missä mennään ja kuka oli tullut töihin.”* (nuorisotyön päällikkö)

”Siitä viikosta mulla ei sen kummemmin varmaan ole muuta kertomista tai en muista ainakaan. Siitä lähti se varsinainen työ sitten liikkeelle” (Nuorisotyön päällikkö).

Tapahtumia kolmannen viikon jälkeen

Joulukuun alussa toteutettiin Nuorisopalvelujen organisaatiouudistus, jossa nuorisotyön päällikön tueksi nimettiin johtoryhmä (liite I). Johtoryhmään nimettiin Jokelan ”Monarin”, Tuusulan muiden nuorisotalojen ja erityisnuorisotyön tiiminvetäjät. Johtoryhmä voisi ottaa vastuuta myös nuorisopäällikön mahdollisen sairausloman tai vastaavan aikana. Johtoryhmä aloitti työnsä jouluviikolla 2007 ja se suunniteltiin kokoontuvan viikoittain toukokuun loppuun saakka.

Kriisin jälkeisillä viikoilla nousi esille tarve *” tiivistää organisaatiota tai saada itselleni porukka, mille mä pystyn jakamaan töitä ja jotka auttaa omilla sektoreillaan, johtamisen tueksi...”* *” Tuntui silloin pahimman kriisin aikana kuin kaikki olisivat kimpussa yhtä aikaa ja olisi pitänyt joka paikkaan revetä – tavallaan tarvittiin sellainen palomuurikin jo siihen väliin, että pystyy keskittymään johonkin asiaan kerralla, ettei tarvitse koko ajan keskittyä tekemään kymmentä asiaa yhtä aikaa.”* (nuorisotyön päällikkö)

Neljännellä viikolla nuorisotoimesta vastaava ministeri vieraili Tuusulassa ja kävi tutustumassa Jokelan monitoimitaloon sekä tapasi nuorisotoimen henkilöstöä. Ministeri oli nuorisotyön päällikön mukaan kiinnostunut tilanteesta ja antoi ymmärtää, että jatkoakin olisi mahdollista saada tilapäisesti palkattujen työntekijöiden työsuhteisiin.

Kuntaan perustettiin jälkihoitoryhmä, johon kuuluu terveys-, sosiaali-, sivistys- ja nuorisotoimen edustajat sekä jälkihuollon koordinaatioryhmän jäsenet. Jälkihoitoryhmä kokoontui viikoittain kevään aikana

Kuolemantapaukset eivät rajoittuneet vain koulusurmiin. Yksi ”Monarin” nuorista hyppäsi junan alle noin puolitoista viikkoa tapauksen jälkeen. Tapaus nosti ahdistuksen uudelleen pintaan sekä työntekijöissä että nuorissa. *”Eikö tämä milloinkaan lopu. Tuntui, että maailma romahtaa lopullisesti. Juuri kun alkoi tuntua, että voi vähän hengittää, tapahtui tämä”*(Vastaava nuoriso-ohjaaja)

Myöhemmin vielä yksi nainen jäi junan alle Jokelassa.

”Monari” oli avoinna nuorille toukokuun loppuun saakka joka ilta, kun se ennen välikohtausta oli ollut avoinna neljänä iltana viikossa.

Turvattomuus jatkui koulukeskuksessa koko kevään ajan. Nuoret kantoivat linkkareita tai jotain kättä pidempää mukanaan koulussa.

Helsingin Sanomat uutisoi huhtikuussa, että pahoinvointi ei ole hellittänyt Jokelassa. ”Osa Tuusulan Jokelan koulun oppilaista kärsii yhä viime syksyn surmatöistä. Tapahtumat aiheuttavat oppilaille edelleen pelkoa, ahdistusta, väsymystä ja stressiä.” (HS, 16.4.2008)

Puolet oppilaista jäi saapumatta kouluun kiertävän tekstiviestin vuoksi toukokuussa. Oppilaat ja heidän vanhempansa säikäytti tekstiviestitse levinnyt tieto väkivaltaisesta uhkauksesta. Poliisin mukaan tieto uhkauksesta lähti liikkeelle muutaman kahdeksaluokkalaisen nahistelusta. Tilanteessa oli sanottu jotain, minkä muut olivat tulkinneet uhkaukseksi. (HS, 22.5.2008)

Nuorisujuhla riistäytyi käsistä Tuusulassa, uutisoi Helsingin Sanomat toukokuussa. Nuorten juhlinta riistäytyi käsistä Tuusulassa. Jokelan lähistöllä Linjalassa pidettyihin juhliin osallistui yli sata henkeä. Juhlissa ainakin kolme ihmistä pahoinpideltiin ja osallisilla oli ollut mukanaan teräase ja itämaisiiin kamppailulajeihin liittyvä lähitaisteluase. Tappelusta aiheutui ruhjevammoja ja yksi henkilö sai hammasvamman. (HS, 2008)

”Olemme edelleen erikoisessa paikassa töissä. Ihmisillä on jatkuva kiinnostus, että miten siellä Jokelassa oikein pärjätään. Ollaan vähän niin kuin Alieneita täällä. Enää en halua sanoa, että olen Jokelassa töissä vaan että olen töissä Tuusulassa...”

Tapahtuma on ollut taakka henkilökunnalle. Rankkaa on ollut töissä, mutta se on jatkunut vapaa-ajallakin.” (erityisnuorisotyöntekijä ja vastaava nuorisotyöntekijä)

6. NÄKÖKULMIA KOULUSURMIEN JÄLKEEN TEHTYIHIN MUUTOKSIIN NUORISOTOIMESSA

Henkilöstön lisäresurssin hankinta kriisiviikolla

Kriisiviikolla luotiin organisaatio (torstai-sunnuntai), jossa kahdeksan tunnin työvuoroissa toimi nuorisotoimen henkilökuntaa lähikunnista. Keskimäärin työvuorossa oli noin viisi henkilöä ympäri vuorokauden. Jokaisessa työvuorossa oli ainakin yksi vakinaisesta henkilökunnasta.

Vakinainen henkilökunta koki lisähenkilöstön toisaalta arvokkaana resurssina, toisaalta lisätyötä aiheuttavana esim. jatkuvan perehdytyksen suhteen. Lisähenkilöstö saattoi parhaimmillaan tehdä juoksevia asioita, jolloin vakinainen henkilökunta pystyi keskittymään työhön nuorten parissa. Kriisiviikolla tilapäistyöntekijät olivat kukin paikalla vain yhden työvuoron. Käytännössä tämä tarkoitti jatkuvaa perehdytystehtävää vakinaiselle henkilökunnalle.

Nuorten oli vaikea puhua jatkuvasti vaihtuvien vieraiden työntekijöiden kanssa. Tämä saattoi osaltaan olla vahvistamassa kriisiviikolla esiintynyttä ilmiötä, jossa nuoret kääntyivät paikalla olleita aikuisia vastaan ja käyttäytyivät epätyypillisen huonosti aiempaan verrattuna. Vieraita aikuisia oli nuorten ympärillä niin paljon.

Ministeriön rahalla hankitun lisähenkilöstön palkkaaminen määräaikaisesti

Viisi lisätyöntekijää palkattiin pikarekrytoinnilla opetusministeriön myöntämällä lisämäärärahalla. Kaksi palkatuista työntekijöistä oli nuorisotyöntekijöitä ja kolme erityisnuorisotyöntekijöitä. Aluksi ministeriön määräraha mahdollisti työn toukokuun loppuun saakka. Keväällä tehtiin toinen päätös, joka ulottuu vuoden 2008 loppuun saakka.

”Minun huoleni oli jossain vaiheessa se, että oli niin paljon odotuspaineita näille (uusille) työntekijöille, että he eivät pysty koskaan vastaamaan semmoiseen idealisaatioon...” (vastaava konsultti)

”Ilmiönä oli mielenkiintoista, että kun tulee lisää resurssia, sitä on vaikea vastaanottaa. Se tekee näkyväksi kaikki ne työt mitä siellä on tehty, hyvin tai huonosti. Ulkopuoliset tulee kyselemään asioita. Se on vähän kuin projektimainen rakenne. Kun projekti alkaa jossakin organisaatiossa, se alkaa haastaa vanhoja käytänteitä. Kun uudet tekijät tulevat, he haastavat vanhan tai olemassa olevan. Halusivat he sitä tai eivät ja vaikka he olisivat kuinka nätisti, niin he haastavat vanhat käytänteet, jotka siellä on ollut. Se rikkoo olemassa olevaa dynamiikkaa...” (vastaava konsultti)

Nuorisotyön päällikön näkökulmasta oli vaikea ymmärtää henkilökunnan vastustusta lisähenkilökunnan hankintaa kohtaa. Nuorisotyön esimiehen näkökulmasta rekrytointi ja uusien työntekijöiden valinta onnistui hyvin. Kaikki määräaikaiset työntekijät olivat halukkaita jatkamaan työssään vuoden loppuun saakka.

Jokelan ”Monarin” nuorisotalon aukioloajan pidennys aiheutti kitkaa nuorten ja talon muiden käyttäjien välillä. ”Monari” oli avoinna nuorisolle seitsemänä iltana viikossa aiemman neljän sijaan. Jokelan Monitoimitalolla toimii nuorisotoimen lisäksi kirjasto ja kansalaisopisto ja tiloja käyttävät eri-ikäiset kuntalaiset sekä monet järjestöt. Nuorisotalon aukioloaikojen muutokset eivät ole sujuneet ongelmitta. Nuorison lisääntynyt ”Monarin” käyttö on myös johtanut ajoittain sanaharkkaan tilan muiden käyttäjien kanssa.

”Se on monitoimitalo. Kun siellä kaikkina iltoina oli nuoret paikalla, se tarkoitti, että kaikkina iltoina oli myös melua. Koska ennen oli iltoja, jolloin siellä ei ollut melua, niin talon sisällä on syntynyt uusi jännite johtajalle, että hän on joutunut ratkomaan sellaisiakin ongelmia mitä aikaisemmin ei ole ollut.” (vastaava konsultti)

Organisaatiouudistus ja johtamisrakenteen vahvistaminen

Joulukuussa nuorisotoimen johtamista tukemaan nimettiin johtoryhmä. Aiemmin kaikki nuorisotoimen työntekijät kokoontuivat yhteisiin kokouksiin ja kaikki työntekijät olivat suoraan nuorisotyöpäällikön alaisia. Johtoryhmään nimettiin: Jokela-talon tiimivastaava, muiden nuorisotalojen tiimivastaava sekä erityisnuorisotyöntekijöiden tiimivastaava. Johtoryhmän tehtävänä on toimia nuorisopäällikön tukena mm. päätöksenteon valmistelussa. Organisaatiouudistus oli määräaikainen ja sen vaikutuksia arvioidaan toukokuun lopun jälkeen

Nuorisotoimessa on esiintynyt myös kritiikkiä ja kapinointia uutta rakennetta kohtaan. Kritiikin sisältönä on mm. ollut, ettei voida tavata enää yhtä usein kuin ennen uudistusta, jolloin kaikki nuorisotoimen työntekijät osallistuivat yhteisiin viikkokokouksiin.

”Organisaatiossa ei ole tapahtunut muutoksia viimeiseen kymmeneen vuoteen, sitten tuli muutosvyöry, johon oli vaikea sopeutua. Esimieheen kohdistui paljon odotuksia ja sitä kautta kritiikkiäkin, mm. esimiestä

ei enää tavoita, hän on kadonnut byrokratian rattaisiin. Organisaatiomuutos on aikaansaanut haikailua vanhan perään.” (nuorisotyön päällikkö)

Jokelan ”Monari” ja Tuusulan nuorisotoimen muut toimintayksikö

Kriisityön alkuvaiheessa tehtiin päätös pitää muut Tuusulan nuorisotilat avoinna kuten ennenkin. Yksi vaihtoehto olisi ollut sulkea muita Tuusulan tiloja tai rajoittaa niiden toimintaa ja siirtää omaa henkilökuntaa Jokelaan. Ratkaisua tehtäessä pidettiin tärkeänä, että muualla Tuusulassa asuvilla nuorilla olisi myös mahdollisuus kokoontua ja tavata toisia nuoria ja keskustella nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Päätös herätti tunteita muiden toimipisteiden henkilöstössä etenkin kriisiviikolla ja sen jälkeen. He kokivat osin epäoikeudenmukaisena tilanteen, etteivät voineet olla avuksi Jokelan ”Monarin” henkilöstölle ja kriisialueen nuorille ja toisaalta eivät saaneet olla osallisina paikalla näin merkittävässä tapahtumassa. Osa koki huonoa omaatuntoa, ettei enempää voinut olla avuksi. Tuusulan muilla nuorisotiloilla koettiin, että Jokela saa kaiken esimiehen huomion ja muut tilat jäävät liian vähälle huomiolle, vaikka resursseja ei ole vähennetty muilta. Kunnassa on herännyt keskustelua, että resurssillisäyksillä saatettaisiin korjata jo aiemmin syntyneitä tai olemassa olevia resurssivajeita.

Nuorisotyön esimies pohti mielessään kysymystä, mikä ehkä laajemminkin koskee Tuusulan nuorisotoimen työntekijöitä, nimittäin että on vaikea muuttaa omia totuttuja työtapoja ja että on vaikea luopua joistakin tehtävistä, jotka on tottunut itse hoitamaan. ”Kaukana ei ole ajatus, että kukaan muu ei pysty hoitamaan näitä tehtäviä kuin minä. Ehkä siinä on delegoimisen vaikeutta, tottumattomuutta jakamaan tehtäviä.” (nuorisotyön päällikkö)

7. KONSULTATIIVINEN TUKI NUORISOTYÖLLE KRIISITILANTEESSA

Kehityspiikin konsulteilla oli kuukausittainen kokoontuminen torstaina 8.11.08. Tieto edellisen päivän koulusurmista oli tavoittanut konsultit edellisen päivän aikana. Tapahtumaa käsiteltiin kokouksessa, kun avunpyyntö Tuusulan nuorisotoimelta tuli puhelimitse.

Sopimuksen teko ja liikkeelle lähtö

Ote Kehityspiikin muistiosta, jossa kuvataan kriisiviikon toimintaa:

”Nuorisoyhteistyö Allianssin kehityspäällikkö otti yhteyttä 8.11. noin klo 11.00 Kehityspiikkiin vastaavan konsultin kautta ja kysyi, voisimmeko osallistua Jokelan kriisin auttajien/nuorisotyöntekijöiden työnohjaukseen.

Pidimme työnohjaajiemme kuukausittaista työstöpäivää, joten saimme nopeasti suunniteltua organisaation pikaiselle osallistumiselle. Rekrytoimme 6 kokenutta työnohjaajaa hankkeeseen. Kolme työnohjaajaa oli liikkeellä klo 14.30 ja Jokelassa aloitimme ensimmäistä koko monitoimitalon työnohjausistuntoa klo 15.30.

Työnohjaustilanteen jälkeen rakensimme nuorisotyön päällikön kanssa organisaation vuorokohtaiselle purkamiselle.

Aluksi koko organisaatio rakentui kolmelle eri toiminnalle:

- a) Nuorisotyön päällikön työnohjaukset ja tuki
- b) Vuorokohtaiset purkupaikat
- c) Monitoimitalon työnohjaus ja sopimiset tulevasta”

Konsulttien tehtävästä ja roolista kriisin jälkihoidossa

Konsulttien tehtävä rajoittui johdon ja henkilökunnan tukemiseen kriisi- ja muutostilanteessa. Konsultointitehtävä alkoi epätietoisuudesta tehtävän laadun ja laajuuden suhteen ja muovautui vähitellen tilanteen edetessä. Konsulttisopimus päättyi toukokuun lopussa.

- Millainen tehtävä konsultin näkökulmasta oli? Oliko siinä jonkinlaista rajojen palauttamista tai rakenteiden nostamista takaisin silloin ensimmäisellä viikolla?

”Kyllä se sitä pitkälle oli. Se oli tavallisten aikojen ja paikkojen, tavallisesta sopimista ja rajapintojen tunnistelua. Se perusidea, että oltiin hyvin yksinkertaisia, on keskeinen ja että pysyttiin niissä rakenteissa, jotka siinä lennossa sovittiin. Siellähän oli koko ajan hirveästi houkutusia lähteä kaikkennäköiseen mukaan, sellaiseen huhuun ja kamppailuun. Alkuvaiheessa selkeästi ainoa, johon saattoi turvautua, oli rakenne.”

”Kun ei tiedä aluksi miten siellä toimitaan, on parempi olla joku malli, jota toteuttaa systemaattisesti. Kun miettii asiaa esimerkiksi terapiarakenteen kautta: silloin kun kaikki myllertää, on hyvä olla ulkoiset rakenteet kunnossa. Kyllä se oli se hypoteesi tuossakin, että pitäisi saada nämä ajat ja paikat systemaattisesti kuntoon ja jollain aikavälillä eteenpäin tarkoitukset näille töille. Se loisi jännettä työhön.”

”Olet kannatinpilarina siellä. Et olekaan se, joka käy sammuttamassa tulipaloa, vaan kannatat rakennusta. On tärkeitä, että kun kaikki henkinen on luhistunut niin mitkä on sellaiset pilarit mitkä pystytetään, jotka ei sorru. Siinä myös nämä tilapäis-nuorisotyöntekijät olivat korvaamattomia.” (vastaava konsultti)

Konsultaatioprosessin kokonaisuuteen sisältyivät seuraavat osa-alueet:

”Monarin” henkilöstön työnohjaus ja toiminnan suunnittelun tuki

Henkilöstöllä oli mahdollisuus saada työnohjausta tarpeen mukaan työnsä tueksi. ”Monarin” vakinaisella henkilökunnalla oli ryhmätyönohjaus, mikä toteutui kolmen viikon välein. Aluksi Monitoimitalon ohjaajien työnohjauksesta vastasi kaksi konsulttia työparina.

Ryhmätyönohjauksen lisäksi oli mahdollisuus henkilökohtaiseen työnohjaukseen. Yksilötyönohjausmahdollisuutta käytti hyväkseen kolme työntekijää.

”Henkilökohtainen työnohjaus oli tärkeä minulle, se oli minun pelastus.” (vastaava nuorisotyöntekijä)

Purkupaikat

Alkutilanteessa nähtiin tärkeäksi suunnitella työvuorot kahdeksan tunnin mittaisiksi ja akuutissa kriisivaiheessa työtä tehtiin kolmessa vuorossa vuorokauden ympäri. Kunkin työvuoron jälkeen oli

ulkopuolisen työnohjaajan ohjaama purkupaikka, jossa työvuoron aikana kohdatut ilmiöt saatettiin puhua ja käsitellä riittävästi. ”Purkukokous (defusing) järjestetään traumaattisissa tilanteissa auttajina toimiville. Se tarjoaa mahdollisuuden keskustella välittömästi tapahtuneesta ja purkaa kokemuksia.” (Rautava 2008)

Kussakin purkupaikassa käsiteltiin kolme kysymystä:

1. Mitä on tapahtunut?
2. Mitä se sinussa herättää?
3. Mitä viestejä kriisin johtoryhmälle?

Jokaisen purun jälkeen lähetettiin lyhyt viesti tärkeistä esille nousseista asioista nuorisotyön päällikölle, joka viestitti esiin nousseet asiat kriisiryhmään. Esim. perjantai-aamun keskeinen viesti oli saada nuoret takaisin koteihin ja yhteyteen omien vanhempiensa kanssa. Lisäksi jokainen ”purkaja” teki raportin asioista, jotka nousivat purussa esiin. Jokaisen purun jälkeen raportoitiin keskeiset kohdat purusta vastaavalle konsultille, joka koordinoi hanketta Kehityspiikin toimesta.

Työvuorot olivat klo 16-24, 24-08 ja 8-16 ja vastaavasti työvuorojen purkupaikkojen ajankohdat olivat klo 24-01, klo 8-9 ja klo 16-17. Vuorokohtaisiin purkupaikkoihin osallistui yhteensä 6 konsulttia.

Purkupaikkojen ajoitusta kohtaan esitettiin myös kritiikkiä. Välittömästi työvuoron jälkeen alkanut purkupaikka vaikeutti joltain osin tiedon välitystä edelliseltä vuorolta seuraavalle vuorolle. Erityisnuorisotyöntekijät kokivat, että vuorojen vaihto tältä osin ei ollut hyvä ja että he joutuivat tulemaan hieman aiemmin saadakseen riittävän tiedon ja joskus myös jäämään purkupaikan jälkeen huolehtimaan tiedon kulusta. ”Silloin tuntui, että meiltä vaadittiin aika paljon. Siinä kaiken keskellä sinun pitäisi olla kauheen avoin ja vastaanottavainen, fiksua ja puhuu järkeviä lauseita.” (erityisnuorisotyöntekijä)

Esimiehen konsultatiiviset tukirakenteet ja työnohjaus

Nuorisotyön päälliköllä oli henkilökohtainen työnohjaus.

Hän sai konsulteilta myös suunnittelutukea. Kriisiviikolla häntä avusti erilaisissa toiminnan suunnittelutehtävissä tarvittaessa konsultti. Uusien työntekijöiden rekrytoinnissa oli päällikön tukena konsultteja, joka avustivat hakemusten käsittelyssä sekä haastattelujen toteuttamisessa.

Käytössä on ollut myös kontaktinottomahdollisuus olla 24 tuntia vuorokaudessa yhteydessä konsulttiin ja saada vastaus viimeistään seuraavana päivänä. Nuorisotyön päällikkö on käyttänyt mahdollisuutta konsultointiin sähköpostitse, puhelinsoitoin sekä tekstiviestein ja hän on käyttänyt konsulttiapua mm. käsitellessään henkilöstökysymyksiä tai työskennellessään median kanssa.

Erityisnuorisotyön työnohjausryhmä

Kun kaikki määräaikaiset työntekijät oli saatu rekrytoitua ja he olivat sijoittuneet tehtäviinsä, aloitettiin erityisnuorisotyön työnohjausryhmä ja se on toiminut koko kevään.

Purku- ja suunnittelutilaisuudet koko nuorisotoimen henkilöstölle

Nuorisotoimen henkilökunnalle järjestettiin yhteisiä tilaisuuksia, joiden tehtävä oli tiedottaa tapahtumista, mahdollistaa tapahtuman kollektiivinen käsittely sekä pohtia mikä olisi hyvä toimintatapa edetä muuttuneessa tilanteessa.

8. NUORISOTOIMESSA KOHDATTUJA JA TUNNISTETTUJA ILMIÖITÄ

”Työvuorossa ei tapahtunut yhtään mitään kriisiviikolla”

Moni työntekijä koki riittämättömyyttä vastata koulusurmien jälkeiseen nuorten hätään ja suruun. Vierailevilla nuorisotyöntekijöillä oli usein purkupaikoissa sama esiin noussut tunne; ettei tiedä mitä voi tehdä tai missä voi auttaa. Riittämättömyyden tunteen rinnalla oli myös turhautumista. ”Minulta on lukemattomia kertoja kysytty, miksi tämä tapahtui juuri Tuusulassa. Pelkäsin tapahtuman jälkeen, että aletaanko etsiä syyllisiä?” (nuorisotyön päällikkö)

”Ilmiö, joka oli jatkuvasti läsnä, oli auttajien halu auttaa. Minusta se oli yksi mielenkiintoisimpia juttuja, joita käytiin purkupaikoissa. Voi hyvin kuvitella sen mielikuvan, jota nuorisotyöntekijät kantavat, kun he lähtevät kriisiin avuksi. Kun he tulevat paikalle ja sitten ei ole (näkyvää) kriisiä. On vain nuoria, jotka ei suostu puhumaan niille ja joihin et saa kontaktia.” (vastaava konsultti)

”Kriisiavun idea onkin moninaisempi. Se mahdollistaa lepoa niille tutuille aikuisille työntekijöille, vaikka eivät he paljon siellä levänneetkään. Rakenne mahdollisti sen, että siellä oli aikuisia paikalla. Se kertoi nuorille, että tämä systeemi on turvallinen ja että siellä ei ole lasten valta vaan siellä on aikuisten valta. Se on keskeinen asia ja siinä on sietämätöntä nuorisotyöntekijän näkökulmasta, että sinä et voikaan kääriä hihojasi, vaan että sä oletkin kannatinpilarina siellä.” (vastaava konsultti)

Henkilöstön työnteon aika- ja muiden rajojen liukeneminen kriisiviikolla

Akuutissa kriisivaiheessa aikakäsitys ja työvuorot ja aikarajat ylipäänsä menettivät aluksi merkityksensä. Osa henkilökunnasta koki, että heidän oli oltava työssä vuorotta, koska nuoret tarvitsevat heitä. Kuva omasta voinnista ja jaksamisesta muuttui epärealistiseksi. Moni nukkui ensimmäisen viikon aikana huonosti, jos ollenkaan. Työstä oli vaikea lähteä kotiin. Kontrasti työpaikan tihentyneen latauksen ja kodin hiljaisuuden välillä oli joskus sietämättömän suuri.

Moni koki voimakasta imua olla siellä. Tapahtunut tavallaan pyyhkäisi työtä ja ihmisiä suojaavat rakenteet pois. Tai ehkä paremminkin häivytti ne näkyvistä. Oli vain suuri missio, missä oltiin mukana.

”Mihin siellä tarvitaan? Mikä synnyttää kiireen? En ole varma oliko esimiehen siellä pakko olla kaiken aikaa, mutta hänellä oli sellainen olo, että siellä oli pakko olla. Aika monella oli vastaava olo.” (vastaava konsultti)

Jaksaminen työssä

Nuorisopalvelujen esimies kuvaa haastatteluissa toimineensa aluksi tapahtuman jälkeen kuin hyvällä draivilla, ehkä lähes maanisestikin jossain tilanteissa. Kevään edetessä vointi on huonontunut ja päivittäisten työtehtävien hoitaminen on tuntunut ajoittain lähes ylivoimaiselta. ”Tehdyn työtehtävän jälkeen uupumus on tuntunut vain lisääntyvän ja palautumista ei tahdo tapahtua, eikä jaksaa oikein

toimeen tarttua. Parin viikon sairausloma ei auttanut palautumaan. Varmaan laajempikin porukka hallinnosta on uupunutta.”

Haastatteluissa henkilökunta kuvasi samantapaisia uupumisen merkkejä. Joku totesi, että on kuitenkin helpompi tehdä jotain ja olla töissä, kuin jäädä sohvan pohjalle miettimään näitä asioita. Syntyi mielikuva, että kannettiin paljon huolta muitten jaksamisesta, mutta oman tilanteen näkeminen oli vaikeaa.

”Kunnes myöhemmin keväällä huomasi, ettei itse olekaan ollenkaan vahvoilla. Energia meni siinä alussa niin huolenpitoon, välttämiseen ja emona olemiseen, että ei huomannut, että onkin itse aika poikki. Nyt sitten sitä hedelmää kerätään.” (vastaava nuorisotyöntekijä, kesän kynnyksellä)

Uudet työntekijät ovat tuoneet innokkuutta ja energiaa työpaikoille, mm. tilojen yhteisillä tapahtumilla on ollut eri toimipisteissä toimivaan toimialaan myönteinen yhdistävä vaikutus. Uusien työntekijöiden suulla on kuultu rakentavia ajatuksia: mm. on kaikkien vastuulla miten työyhteisö voi.

”Kaikkein tiukimmalle joutui varmaan meidän talonmies-vahtimestari, joka oli töissä silloin varmaan koko ajan. Syötti ja juotti nuoria ja huolehti kaikesta.” (vastaava nuorisotyöntekijä)

Haastattelujen perusteella syntyi mielikuva, että hän teki ainakin kaksinkertaisen työtuntimäärän siihen nähden, mistä hän sai palkkaa. Hän oli työssä lähes koko valveillaoloaikansa.

Työterveyshuollon palvelut ja terapiapalvelut olivat henkilöstön käytettävissä. Sairauslomalle jääminen erilaisten oireiden vuoksi oli luvallista.

Nuorisotoimen henkilöstöllä ei sairauslomia ole ollut viittä enempää. Yli kuukauden mittaisia sairauslomia ei ole ollut yhtään. Nuorisotyön päällikkö oli sairauslomalla kahteen otteeseen kevään kuluessa. Yleisin sairausloman pituus oli viikosta kahteen viikkoa. Terapiaa on saanut kaksi työntekijää.

Ristiriidat ovat lisääntyneet nuorisotoimessa koulusurmia seuranneena aikana

Jokelan koulukeskuksen tapahtumat ravistelivat nuorisotoimen henkilökuntaa ja nostivat joitakin vanhoja kaunoja pintaan. Nuorisotyön päällikkö on kokenut, että paine on kasvanut häntä ja johtamistehtävää kohtaan. Johtoryhmän jäsenen erouhkaus keikutti venettä helmikuussa. Jokelan tapahtumat voimistivat ihmisten tunnereaktioita. Ristiriitoihin ei löydy välttämättä selviä syitä.

Ihmiset olivat vihaisia ja ilkeitä toisilleen ja esimiehelle puheissa ja sähköpostiviesteissä.

”Paine minua kohtaan esimiehenä on kasvanut”

”Kyllä tämä koettelee nuorisotyötä Tuusulassa nyt. uskon ja kuvittelen, että tämä kaikki on seurausta siitä, mitä Jokelassa tapahtui.”

”Ongelmat kumpuaa jostain ja nousee etenkin nyt (tammi-helmikuussa), ei niinkään silloin heti tapahtuman jälkeen. Ihmiset on hirmu vihaisia toisilleen ja vihaisia minullekin. Mistä se viha nousee ja mitä sille voisi tehdä?” (nuorisotyön päällikkö)

Väsymys ja ristiriidat hämärsivät jossain määrin kykyä tunnistaa tärkeitä työkohteita ja syntyi mielikuva, että perustehtävä ja ammatillisuus olivat ajoittain kadoksissa. Erityisesti tilanne näkyi kevään ensimmäisten kuukausien aikana. Työajasta osa meni siihen, ettei voinut tehdä yhteistyötä.

Väsymys ja se, että antoi työssään kaikkensa nuorille, näkyi ajoittaisena ärtyisyytenä myös tilapäishenkilöstöä kohtaan. ”Kiukkuisuus ja ärtyneisyys ja se, ettei ole oikein oma itsensä, on jatkunut koko kevään ajan. Suunnittelemattomuus, päivä kerrallaan eläminen on leimannut kevään työntekoa. Ei ole jaksanut muuta.” (vastaava ohjaaja)

Median iso rooli

Jokelan kylä oli muutaman päivän maailman tiedotusvälineiden kiinnostuksen kohteena.

Miltä tuntui olla osallisena tällaisessa media-tapahtumassa?

”Ei sitä silloin pahemmin miettinyt, vaikka kaikki jonkin näköisiä narsisteja ollaan. Silloin ei miettinyt, että ollaan maailman huomion keskipisteessä, vaan päässä oli ajatus, että tätä varmasti puidaan todella pitkään – mitä me tehdään ja mitä muut tekee. Sellainen johtoajatus oli päässä, että yritän hoitaa tämän oman pestin ja nuorisotyön osuuden mahdollisimman hyvin, kun joskus ruvetaan arvioimaan mitä tehtiin ja tehtiinkö oikein. Mielessä olevia kysymyksiä oli pikemminkin: mitä oli päättänyt ja oliko päättänyt oikein. Näin jälkikäteen ajateltuna tuli kuitenkin tehtyä enemmän oikeita kuin väriä päätöksiä.” (nuorisotyön päällikkö)

Miksi mediasta tuli vihollinen?

Nuorisotyön päällikön ajatuksissa syitä saattoi olla useampiakin.

Hänen mukaansa tietoja oli yhdistelty eri lähteistä kyseenalaisella tavalla ja että toteutus herätti väriä mielikuvia. Yksityisiä keskusteluja nauhoitettiin ja kirjoitettiin siten salaa hankittua tietoa. Median edustajia oli niin paljon siellä, mikkiä tungettiin jatkuvasti suuhun.

Henkilökunnan muistissa oli mm. seuraavia tapauksia mediaa koskien.

Tapahtumapäivänä keskiviikkona nuoria kokoontui ”Monarille”. Aluksi oltiin epätietoisia uhrien määrästä ja ketkä olivat menehtyneet. Seurattiin televisiosta tiedotustilaisuuksia. Tunnelma oli ahdistava ja osin hysteerinen. Nuoret itkivät ja lohduttivat toisiaan. Toimittajia ja valokuvaajia oli paikalla ja mm. yksi kuvaaja halusi kuvata salin lattialla istuvaa surevaa nuorisojoukkoa. Erityisnuorisotyöntekijä puuttui tilanteeseen ja kehotti poistumaan. Vastaukseksi hän sai syytöksiä ja uhkauksia tulla haastetuksi oikeuteen sananvapauden rajoittamisesta. Tilanne kärjistyi ja otettiin yhteyttä poliisiylijohtajaan, joka kehotti hakemaan pihalla olleen poliisipartion avuksi. Poliisit tulivat ja totesivat ”Monarin” olevan ”kriisikeskus kakkonen” ja että kriisikeskuksissa ei päde sananvapaus. Toimittajat ja kuvaajat eivät saaneet toimia enää sisätiloissa ja poistuivat vastahakoisesti tilasta.

”Suljimme Monarin keskiviikkona (7.11.08) n. klo 22.00. Jäin vielä ulos nuorten kanssa. Lammen rannalla olevasta suuresta kivistä oli tullut muistopaikka. Toimittajat ja kuvaajat olivat myös vielä paikalla. Nuoret pyysivät minua olemaan mukana, kun he halusivat viedä omat muistokynttilänsä lammen rannalle. Oli vaikeaa viedä kynttilää, kun kuvaajat olivat heti kuvaamassa tilannetta.” (erityisnuorisotyöntekijä)

Konsultin ajatus median roolista oli, että he eivät ymmärtäneet, että tiedotusvälineiden edustajia oli niin paljon, että ihmiset väsyivät toistuviin haastattelupyynnöihin. Yksi tai kaksi kertaa jaksoi vastata mutta sen jälkeen pyynnöt alkoivat herättää turhautumista.

”Nuoret keräsivät adressin... Kun kymmenen tai kaksikymmentä toimittajaa on sinun kimpussasi kolmen minuutin välein ja kun sinä lasket kynttilän, niin sata kameraa välähtää. Se jäi tiedotusvälineiltä kokonaan arvioimatta, koska jokainen tiedotusväline kirjoitti vain omasta näkökulmastaan.” (vastaava konsultti)

Monen työntekijän kohdalla oli tietoinen valinta, ettei lukenut koulusurmia ja sitä seuranneita tapahtumia kuvanneita lehtikirjoituksia tapahtuman jälkeen. Se oli tapa suojata itseään liialta tiedolta omassa työtehtävässä saadun tiedon lisäksi, ettei taakka kasvaisi mielessä liian suureksi.

Ilkivallan ja päihteiden käytön lisääntyminen

Kevään aikana on raportoitu jonkin verran nuorison lisääntyneitä ilkivaltaa. Viittoja ja kylttejä on rikottu, sekä mm. ”Monarilla” rikottiin vessanpönttö. Monarilla on syntynyt sanaharkkaa muiden tilan käyttäjien kanssa. Kotibileet lisääntyivät kevään aikana.

Nuorten kokoontumiset aiheuttivat huolta aikuisissa

Nuorison liikehtimiseen varauduttiin lisäämällä henkilökuntaa turman jälkeisenä perjantaina. Liikkeellä oli tekstiviestistä liikkeelle lähtenyt huhu, että koulukeskuksen viereisen lammen rannalle oli tulossa perjantai-iltana jopa pari tuhatta nuorta. Oletettiin, että jos paikalle saapuu satoja tai tuhansia nuoria, joilla on mukana alkoholia, saattaa tapahtua jotain odottamatonta ja hallitsematonta.

Kevään penkkaripäivään kohdistui samantyylistä huolta etukäteen. Abit, joiden koulussa koulusurmat olivat tapahtuneet kolme kuukautta aikaisemmin, lähtivät koulusta penkkaripäivänä. Jokainen merkkipäivä palauttaa mieleen ampumavälikohtauksen tapahtumat ja että osa abeista puuttui joukosta. Aikuiset olivat huolestuneita, mitä penkkaripäivänä tulisi tapahtumaan. Mitään erityistä ei tapahtunut.

Junaturmien yhteys koulusurmiin

Koulusurmien jälkeen tapahtui Jokelassa kaksi kuolemaan johtanutta junaturmaa. Abiturienttien ikäinen nuori mies ja vanhempi nainen hyppäsivät junan alle kahden viikon kuluessa ampumatapauksen jälkeen. Nuoren miehen jäätyä junan alle kiersi huhu, että hän olisi ollut nuori, joka oli jättänyt kaverinsa hoitamaan loukkaantunutta ja lähtenyt itse hakemaan apua ja siten pelastunut kaverin jouduttua ammutuksi.

Jälkimmäisen tapauksen yhteydessä kiersi sitkeästi huhu, että nainen olisi ollut ampujan äiti. Toisen huhun mukaan ampujan isä olisi jäänyt junan alle ja että hänet olisi nimenomaan työnnetty sinne. Mikään huhuista ei pitänyt paikkaansa.

Rahan merkitys ja epärealistiset odotukset

Joissakin keskusteluissa nousi esille, että rahalla voitaisiin poistaa maagisesti nuorten pahaa oloa. - Olette nuorisotoimessa saaneet niin paljon rahaa käyttöönnne, mitä olette saaneet aikaiseksi? Nuorisotoimessa pohdittiin, että odotukset olivat joskus epärealistisia. Odotettiin ihmeitä: että nuoret eivät enää voisi pahoin eikä kukaan syrjäydy tapauksen vuoksi.

Nuorisotoimessa asia nähtiin siten, että rahalla ollaan palkattu lisää ihmisiä ja vaikutukset tulevat sitä kautta, jos tulevat. Jälkihuoltoon saadut rahat Tuusulan kunnassa ja nuorisotoimen saama tuki menivät joidenkin mielissä ja puheissa sekaisin.

”Monarin” merkitys Jokelan nuorille

”Monarista” tuli keskeisin Jokelan nuorten kohtaamispaikka kriisin yhteydessä. Se oli kylän keskus. Kävijämäärä lisääntyi loppusyksyn ja kevään aikana. Nuoret halusivat olla toistensa seurassa ja ”Monari” oli luonteva kohtaamispaikka. Varsinkin kriisivaiheessa nuoret hakeutuivat toistensa seuraan ja halusivat olla nuorisotalolla mahdollisimman paljon. Oli helpompi olla kaverien kanssa, kuin kotona yksin omassa huoneessa.

Koulukeskuksen ja ”Monarin” lähistöllä olevasta lammesta ja sen rannalla olevasta kivistä tuli välikohtauksen jälkeen suremisen ja muistamisen paikka. Lammen rannalle tuotiin kynttilöitä ja kukkia ja muistoesineitä ja –kirjoituksia. Pari päivää tapahtuman jälkeen kynttiläriivistö kiersi koko lammen.

9. YHTEENVETOA JA POHDINTAA

Sen, että koulussa ammuskellaan, ei pitänyt olla mahdollista Suomessa. Näin kuitenkin tapahtui Tuusulan Jokelan koulukeskuksessa ja se yllätti meidät kaikki suomalaiset. Tässä raportissa kuvataan Jokelan koulusurmien vaikutusta Tuusulan nuorisotoimeen ja kuinka siellä toimittiin välikohtauksen jälkeen. Pohdin tässä raportin viimeisessä luvussa raportissa esille nousseita ilmiöitä eri tasoilla ja mitä ajatuksia ne minussa herättää.

Ampumistapauksen jälkihoidon yhteydessä oli nuorisotyön päällikön mukaan merkittävää, miten nuorisotyön toimiala lähti mukaan auttamaan Tuusulan nuorisotoimea akuutin kriisiviikon aikana. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssin johdolla koottu vapaaehtoisten nuorisotyöntekijöiden joukko teki työtä nuorten tukemiseksi vakinaisen henkilökunnan rinnalla. Nuorisotyön päällikön mukaan toimintaa ei olisi kyetty pyörittämään ilman vapaaehtoisten apua siinä mittakaavassa kuin tehtiin. Hyvät henkilösuhteet ja yhteiset opinnot nuorisotyön päällikön ja nuorisoyhteistyö Allianssin kehittämispäällikön välillä mahdollistivat nuorisotyön verkoston hyödyntämisen ja lisämäärärahan hakemisen. Mahdollisesti tästä yhteistyöstä syntyi malli verkostomaisesta toiminnasta kriisitilanteessa, jota voidaan hyödyntää jatkossakin.

Kriisiviikolla ”Monarista” tuli ”epävirallinen kriisikeskus kakkonen”, jota pyöritti nuorisotoimen oma väki ja tilapäistyöntekijät. Virallinen kriisikeskus oli Jokelan kirkolla. Kriisityöntekijät olivat toisaalla, eikä siellä talolla, jossa nuoret olivat. Tällä kohtaa kriisiorganisaation kyky reagoida oli siinä suhteessa vähän huono, koska kriisityöntekijät olivat siellä kirkon tiloissa, vaikka heidän olisi pitänyt olla siellä missä nuoret olivat.

Oli olemassa kaksinaisuus, oli kirkon kriisityöpiste ja ”Monari”, jossa nuoret valtaosin olivat. Esimerkiksi kriisiviikolla perjantai-iltana klo 17 odoteltiin kriisityöntekijöitä, että he tulisivat vierailemaan ”Monarilla”.

Olisiko kriisityön pitänyt jakaantua virallisestikin kahteen pisteeseen, jolloin nuorisotyön henkilöstön rinnalla olisi toiminut enemmän kriisityön ammattilaisia?

Kriisitilannevalmiuksien suunnittelu ja ennalta varautuminen on tärkeää, koska kriisitilanteissa ihmiset ahdistuvat ja hätäntyvät. Tyypillisiä tunteita ovat hämmennys, lamaannus, avuttomuus,

epätietoisuus ja pelko. Pahimmillaan syntyy paniikki. Organisaation toiminta järkkyy, arkipäivän rutiini rikkoutuu ja työhön keskittyminen häiriintyy. Jos kyseessä on hyvin dramaattinen tapahtuma, huhut leviävät ja tiedotusvälineet tulevat paikalle. Jokelan tapahtumat ja toiminta kriisitilanteessa vahvistavat organisaation kriisisuunnitelman tarpeellisuuden.

Organisaatiotaso, nuorisopalvelut

Tuusulan nuorisotoimessa ei ollut tapahtunut organisaationa paljon muutoksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Jokelan koulukeskuksen ampumavälikohtaus rikkoi tämän vakiintuneen tilanteen. Organisaatioon oli keskeisesti tullut muutos- ja häiriötekijä. Välikohtauksen jälkeen mikään ei ollut enää kuten ennen. Jokelan ”Monari” sijaitsi ikään kuin kuin järjestyksen keskuksessa, josta vaikutukset levisivät kaikkialle organisaatioon. ”Monarilla” muutettiin toiminta-aikoja, palkattiin lisähenkilöstöä... Syntyi kuin systeemisiä ketjureaktioita: kun yhtä osaa liikutetaan, niin kaikki palikat asemoituvat uudelleen.

Nuorisotyön päällikön mukaan toimialan strategiana oli tehdä edelleen nuorisotyön arkisia toimintoja, joita ennen välikohtaustakin tehtiin, mutta laajemmassa mittakaavassa. Musiikki ja bänditoiminta ovat olleet merkityksellisessä roolissa toipumisen tukena. Nuoret tekivät lauluja menetetyistä tovereistaan. Erityisesti yksi tyttöjen tekemä laulu jäi elämään. Se esitettiin koulun tilaisuuksissa ja hautajaisissa.

Organisaation sisällä oli tapahtumaan nähden erilaisessa positiossa olevia työntekijöitä. Osa oli ollut mukana yötä päivää tragedian jälkihoidossa, osa oli tehnyt työnsä kauempana kriisin keskiöstä. Asetelma näytti tuottaneen jonkin verran ristiriitoja organisaation sisällä. Jonkinlainen tasapaino näiden polariteettien välillä olisi hyvä yhteisellä psyykkisellä työskentelyllä saavuttaa.

Nuorisotoimen sisällä oli tunnistettavissa joitakin työntekijöiden keskinäisiä ristiriitoja sekä erimielisyyksiä työntekijöiden ja esimiehen välillä. Missä määrin ristiriidat olivat olemassa jo ennen koulusurmia ja missä määrin ristiriidat syntyivät muutosten seurauksena? Vastaus lienee sekä että. Ampumavälikohtaus ilmiönä oli niin vaikuttava, että ihmisten keskinäiset ristiriidat jäivät joksikin aikaa ikään kuin taustalle. Onnettomuus yhdisti jonkin aikaa työntekijöitä, kaikki olivat yhtä ymmällään ja kriisillä oli voimakas imu saada ihmiset mukaansa. Ristiriidat kuitenkin nousivat pintaan keväällä mm. organisaatiouudistuksen vaikutusten potemisen kautta, joidenkin kokemusten mukaan entistä voimakkaampina.

Yksilötaso

Millaisten ilmiöiden kanssa Jokelassa kriisiviikolla työskenneltiin?

Kaaos, paniikki, hallitsemattomuus, epätietoisuus siitä, ovatko tapahtumat totta vai ei. Kaaos oli ”Monarin” nuorten mielessä, työntekijöiden ja johdon mielessä ja varmaan konsultitkin kokivat jotain samaa. Kollektiiviset tunnetilat näyttivät leviävän paraleelisti läpi organisaation.

Kriisin yhteydessä tavattiin toisaalta hyvin voimissaan olevia ihmisiä, kuin energijuomalla saatua maanisuutta ja toisaalta lamaantumista ja toimintakyvyn kadottamista. Tällainen yliverainen tapahtuma yhdisti toimijoita. Kaikkia yhdisti ymmällään olo, mitä tässä tilanteessa tehdään? Mitä tehdään, kun ollaan cnn:n ja bbc:n lööpeissä? Sitä on vaikea ymmärtää kun me ollaan tässä vaan, Jokelassa.

Etenkin ensimmäisellä kriisiviikolla oli havaittavissa auttamis-imu, jolle ei näkynyt vastetta. Paikalla on auttajia, muttei näy autettavia. Ulkoinen kriisi, ampumavälikohtaus oli muuttunut ihmisten sisäiseksi ja vaikeammin havainnoitavaksi ja tavoitettavaksi.

Erilaiset tarinat organisaation eri paikoilla

Nuorisotyön päällikön tarinan täyttävät esimiehisyteen liittyvät tehtävät ja operatiivisen toiminnan johtaminen. *Tarve tehdä jotain* oli voimakas ja sopivien suhteiden avulla moni asia myös lähti liikkeelle ja toteutui. Aktiivinen toimiminen oli jotenkin miehinen tapa ja pyrkimys vastata tapahtuman haasteeseen.

”Monarin” työntekijät taas kuvaavat työtään vastaavaan aikaan loppumattomana prosessina nuorten keskellä. Työtä ei välikohtauksen jälkeen tarvinnut hakea eikä miettiä, se suorastaan vyöryi kymmenien ja satojen nuorten muodossa ”Monarille”. Elettiin keskellä kaaosta, nenäliinapaketit kainalossa. Työntekijöiden tarinassa kuljettiin lukemattomien kohtaamisten ja suremisen maailmassa.

Henkilöstö oli välikohtauksen jälkeen haasteellisen tehtävän edessä. Kuinka sietää tapahtuman mieleen nostamat tunteet ja samalla säilyttää toimintakykynsä työssä? Surun jakaminen nuorten kanssa ja toiminnan pyörittäminen, omien tunteiden käsittely siinä rinnalla ja vaihtuvien tilapäistyöntekijöiden perehdytys ja toiminta heidän kanssaan oli henkilöstön oman kokemuksen mukaan vaativa yhtälö. Keskeinen kysymys henkilöstön osalta lienee, kuinka välttyä hukkumasta tapauksen hillittömään imuun.

Määräaikaisten työntekijöiden tullessa töihin vakinainen henkilökunta oli kuormittunutta ja uupunutta kaikesta tapahtuneesta ja uudet työntekijät tulivat täynnä tarmoa ja ideoita töihin. Alkoi sulautuminen, jonka aikana uusien työntekijöiden tuli vähentää kierroksia ja vakinaisen henkilökunnan päästä liikkeelle lamaantumisesta. Tämä vuorovaikutteinen prosessi oli aluksi hankala kaikille osapuolille, mutta tuotti edetessään myönteistä yhteistyötä ja-toimintaa.

Kolmas haastattelemani taho oli konsultoivan työn edustaja, vastaava konsultti. Hän kuvaa konsulttien tehtävänä olleen kannattelutehtävän, toimimisen kannatinpilarina tai -tolppana. Konsultoinnin tehtävänä oli rakentaa tukiverkkoja ja kohtaamispaikkoja organisaation sisälle sekä toimivan johdon että henkilöstön tueksi. Konsultit hakeutuivat esimiehen ja henkilöstön rinnalle ja olivat osaltaan mahdollistamassa tapahtumien käsittelyä ja jäsentämistä sekä tulevaisuuden suunnittelua. Konsultin kysymys voisi olla, kuinka säilyttää neutraliteettinsa ja välttyä ajautumasta pelastajan ja sankarin rooliin.

Vapaaehtoiset ja määräaikaiset työntekijät ja myös tässä raportissa mainittu Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssin kehittämispäällikkö olivat tavallaan tässä samassa ”ulkopuolisten” tehtävässä; kannattelemassa, että nuorisotoimen rakenne ei luhistuisi työtehtävässään. Tapahtumaan osallistuvan vapaaehtoisen kysymys koskettelisi ehkä sitä, kuinka voisi olla käytettävissä ilman liiallista ennakoasennetta ja kykyä sietää epävarmuutta mielessään, vaikka kriisiä ei ulkoisesti tunnistaakaan.

Lopuksi

Koulusurmien jälkeisen ajan vuosiympyrä ei ole vielä sulkeutunut. Keväällä 2008 joidenkin kuukausien kuluttua ampumavälikohtauksesta haastatteleman Tuusulan nuorisotoimen esimies ja jälkihoitoon aktiivisesti osallistuneet työntekijät voivat edelleen ajoittain huonosti. Henkilökohtainen toipuminen on kunkin kohdalla yksilöllistä. Kullakin on oma historiansa, jonka muistoja Jokelan tapahtumat aktivoivat. Julkinen kuolema herättää omat kokemukset kuolemasta.

Siinä kohtaa, missä toinen työntekijä kantaa edelleen tapahtumaa mielessään, toinen on alkanut jo toipua. Tarvitaan vielä paljon henkilökohtaista ja yhteisöllistä korjaavaa työtä, että nyt raskaana taakkana mukana kulkeva ampumavälikohtaus ja sitä seuranneet tapahtumat voisivat joskus muuttua kunkin työntekijän omaksi ja toimialan yhteiseksi voimavaraksi.

Vuoden 2008 kesä lienee jonkinlainen vedenjakaja menneen käsittelyn ja tulevaisuuteen suuntautumisen välillä. Jossain vaiheessa organisaation ja sen jäsenten näkökulman painopiste kääntyy menneen käsittelystä tulevaisuuteen suuntautumiseksi. Mennyttä ei tässä yhteydessä voi unohtaa, mutta sen kanssa on yritettävä tulla toimeen. Siihen tarvitaan aikaa ja korjaavaa työtä.

Toivo on kykyä haluta, että huomina olisi.
(Martti Lindqvist)

LÄHTEET

Haastattelut

Paananen Sami, nuorisotyön päällikkö, Tuusulan kunta. 22.1.2008, 31.1.2008, 6.2.2008, 4.4.2008

Kellosalmi Jaana, erityisnuorisotyöntekijä, Tuusulan kunta. Kajava Jonna, vastaava nuoriso-ohjaaja, Jokela-talo, Tuusulan kunta. 13.6.2008

Anttila Kari, vastaava konsultti, Kehityspiikki Oy, 19.3.2008, 4.4.2008

Heikkinen S. 2007. Jokelassa 7.11.2007. Suomen Kuvalehti (46), 30-33

Hyypä H. 2006. Korjaamisen haaste. Teoksessa Totro T. ja Tokola P.(toim.) Korjaava työ organisaatiossa. Metanoia-instituutti. 2006

Lindqvist, M. 2004. Toivosta ja epätoivosta. Kirjayhtymä

Puustinen M. 2008. 70 uhkausta kouluihin. Opettaja-lehti (7), 8-12

Rautava M. 2008. Koulun kriisisuunnitelman laatiminen. Internet-artikkeli.

Traumaterapiakeskus. 2008. Internet-artikkeli

LIITE

Tuusulan nuorisopalvelut

